

กรรมวิธีการสร้างปีโน

นางสาวอนงค์ จิตรมณี

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาดุริยางค์ไทย ภาควิชาดุริยางคศิลป์

คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2543

ISBN 974-13-0228-2

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

PRODUCTION METHODS OF PEENAI

Miss Anong Jitrmanee

**A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Arts Program in Thai Music**

Department of Thai Music

Faculty of Fine and Applied Arts

Chulalongkorn University

Academic Year 2000

ISBN 974-13-0228-2

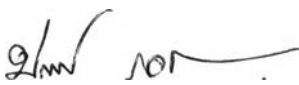
หัวข้อวิทยานิพนธ์   กรรมวิธีกำรสร้างป้ใน
โดย   นางสาวอนงค์ จิตรมณี
สาขาวิชา   ดุริยางคศิลป์
อาจารย์ที่ปรึกษา   ผู้ช่วยศาสตราจารย์ พิชิต ชัยเสรี

คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ยอนุมัติ ใ้ น้บ
วิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็ส่วนหนึ่งของกำรศึกษาดงหลั้กผู้ตรปริญญามหาบัณฑิต

..... คณบดีคณะศิลปกรรมศาสตร์
(อาจารย์จรรมนง แสงวิเชียร)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(อาจารย์ปกรณ์ รอดช้างเผือก)

..... อาจารย์ที่ปรึกษา
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์พิชิต ชัยเสรี)

..... กรรมการ
(อาจารย์เป็บ คงลายทอง)

อนงค์ จิตรมณี : กรรมวิธีการสร้างปีโน . (PRODUCTION METHOD OF PEENAI)

อ. ที่ปรึกษา : ผู้ช่วยศาสตราจารย์พิชิต ชัยเสรี, 133 หน้า. ISBN 974-13-0228-2.

ปีโน เป็นเครื่องดนตรีไทยประเภทเครื่องเป่าที่ได้รับความนิยมมาตั้งแต่สมัยสุโขทัย งานวิจัยนี้ได้ศึกษาเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาและความสำคัญของปีโนต่อการดนตรีไทย รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับกรรมวิธีในการสร้างปีโนด้วยฝีมือช่างชาวบ้าน และประมวลความรู้เรื่องการวัดคุณภาพของปีโนซึ่งในทางประวัติความเป็นมาใช้วิธีการศึกษาจากการวิจัยเอกสาร รวบรวมข้อมูลภาคสนามโดยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพคือ การสัมภาษณ์และการสังเกตการณ์อย่างมีส่วนร่วม

ผลการวิจัยพบว่า กรรมวิธีในการสร้างปีโนมีขั้นตอนต่าง ๆ ที่ต้องอาศัยความละเอียดและความปราณีตในการทำงาน ช่างสุวรรณ ศาสสนันท์ เป็นช่างที่มีฝีมือในการสร้างปีโนที่ได้รับความนิยมและเป็นที่ยอมรับกันทั่วไป โดยเฉพาะในเรื่องระบบเสียงที่เป็นมาตรฐาน รูปร่างได้สัดส่วนสวยงามสมกับที่ทุกคนยอมรับว่าเป็นปีโนที่ได้มาตรฐานและมีคุณภาพมากที่สุด

ภาควิชา.....อุโฆษวิทยาลัย.....ลายมือชื่อนิสิต.....อนงค์ จิตรมณี.....
สาขาวิชา.....อุโฆษวิทยาลัย.....ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....พิชิต ชัยเสรี.....
ปีการศึกษา 2543

4186571435 : MAJOR THAI MUSIC

KEY WORD: METHOD OF PEENAI

ANONG JITRMANEE : PRODUCTION METHOD OF PEENAI. THESIS ADVISOR :
ASSIST.PROF.PICHIT CHAISAREE, 133 pp. ISBN 974-13-0228-2.

Peenai, the Thai wind instrument which has been popular since the Sukhothai period. The objective of this research are to study the historical background and its value of Peenai, and to collect informations of how the Peenai is made. And to study the quality of the instrument. The methodology of the study is qualitative approach.

The results: the traditional method techniques of how to make Peenai depend on, the high quality of work. Suwan Sasanant, one of the best Peenai maker, production most of exceptable Peenai for the society especially on the pitch level and the shape of the instrument.

Department..... ดุริยางค์ศิลป์ ..... Student's signature..... อนงค์ จิตรมานะ .....
Field of study..... ดุริยางค์ไทย ..... Advisor's signature..... พิชิต ไชยสาร .....
Academic year 2000

กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บุษกร สำโรงทอง และผู้ช่วยศาสตราจารย์พิชิต ชัยเสรี อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ซึ่งได้กรุณาให้ความเมตตา ช่วยชี้แนะ ตรวจสอบ แก้ไข ข้อบกพร่อง ให้คำปรึกษาในทุก ๆ ด้าน ให้ความรัก ความเอ็นดู และความเอาใจใส่แก่ผู้วิจัยอย่างอบอุ่น ตลอดมา จึงทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยความเรียบร้อยและรวดเร็ว

อาจารย์ปกรณ์ รอดช้างเผื่อน ประธานกรรมการสอบ ผู้เป็นกำลังใจ ตามใฝ่งานอยู่เสมอ และให้คำแนะนำต่าง ๆ เพื่อนำไปดำเนินชีวิต

ครูปิ๊บ คงลายทอง กรรมการสอบ ผู้เปรียบเสมือนญาติผู้ใหญ่ ที่ให้ความรู้ ความกรุณา ช่วย ให้คำปรึกษาและแก้ไขข้อบกพร่องในการทำวิทยานิพนธ์

พี่สุวรรณ พี่วารุณี ศาสสนันท์ คือบุคคลสำคัญที่ให้ความเอื้อเฟื้อ ช่วยเหลือทางด้านข้อมูล และความรู้ต่าง ๆ ในการทำวิทยานิพนธ์ นอกจากนี้ยังให้ความรัก ความเมตตา และเอ็นดูแก่ผู้วิจัยเปรียบเสมือน ลูกหลาน

ดร.สมศักดิ์ เกตุแก่นจันทร์ อาจารย์รังษี เกษมสุข ครูสุวิทย์ แก้วกระมล คอยตามไต่ถึง ความคืบหน้าในการทำวิทยานิพนธ์ ให้ความช่วยเหลือ ความรัก ความเมตตา คอยเป็นกำลังใจมาโดยตลอด และให้ข้อมูลเกี่ยวกับปิโน

พี่หม่อง และพี่ปัญญา ที่ให้ความกรุณาในด้านการถ่ายวิดีโอและถ่ายภาพ กรรมวิธีในการ สร้างปิโน ด้วยความรักและจริงใจ

พี่เล็ก และพี่อ้อย ผู้เป็นกำลังใจ ให้ความรัก ความอบอุ่น และให้ความเมตตาช่วยดูแลน้อง กรวโนให้กับผู้วิจัยตลอดเวลาในการทำวิทยานิพนธ์ด้วยความจริงใจเปรียบเสมือนญาติพี่น้อง

พี่ ๆ น้อง ๆ และหลาน ๆ ตระกูลจิตรมณี ที่ให้ความรัก ความเอ็นดู คอยเป็นกำลังใจ ตามใฝ่ วิทยานิพนธ์อยู่เสมอ

อาจารย์นิกร จันทรศร คู่ชีวิตที่เป็น "ผู้ให้" ในทุกสิ่งทุกอย่าง ทั้งกำลังใจ กำลังทรัพย์ และ คอยกระตุ้นเตือนให้ทำวิทยานิพนธ์อยู่ตลอดเวลา จึงทำให้งานวิจัยครั้งนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

บุคคลที่สำคัญที่สุด คือ บิดา-มารดา ผู้ให้การสนับสนุนในด้านการเงินและให้ความรัก ความ ห่วงใย คอยดูแลสุขภาพร่างกายอยู่เสมอ จึงเป็นกำลังใจที่สำคัญ ทำให้ผู้วิจัยประสบความสำเร็จในการศึกษา

นอกจากนี้ ผู้วิจัยขอขอบคุณผู้ให้สัมภาษณ์และผู้ที่เกี่ยวข้องกับการทำวิทยานิพนธ์นี้ทุก ๆ ท่าน และกราบขออภัยที่มีได้เอ่ยนามมา ณ โอกาสนี้

ท้ายสุดท้าย ผู้วิจัยขออุทิศส่วนกุศลทั้งหมดให้กับครูบาอาจารย์ทางด้านดนตรีไทยทุกท่าน ที่ได้ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ให้แก่ผู้วิจัย จนสำเร็จเป็นประโยชน์นับประมานมิได้

อนงค์ จิตรมณี

27 กุมภาพันธ์ 2544

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช-ณ
สารบัญภาพประกอบ.....	ญ-ฐ

บทที่

1 บทนำ	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย	7
1.3 ขอบเขตของการวิจัย	7
1.4 ขั้นตอนและวิธีดำเนินการวิจัย	8
1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	11
2 ประวัติ พัฒนาการ บทบาทหน้าที่และระบบเสียงของปี่ใน.....	12
2.1 ประวัติความเป็นมาของปี่ใน	12
2.2 พัฒนาการของปี่ใน	20
2.3 บทบาทและหน้าที่ของปี่ใน	25
2.4 ระบบเสียงของปี่ใน.....	28

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
3 ประวัติความเป็นมาในการสร้างปี่ในของบ้านช่างสุวรรณ ศาสนนันท์	35
3.1 ประวัติช่างสุวรรณ ศาสนนันท์.....	35
3.1.1 การศึกษา.....	36
3.1.2 การเรียนดนตรีไทย.....	36
3.1.3 ประสบการณ์ทางดนตรี.....	37
3.2 มูลเหตุในการเลือกอาชีพสร้างปี่ใน	37
3.3 กระบวนการฝึกหัดเป็นช่างสร้างปี่ใน	39
3.4 ลักษณะการดำเนินงาน.....	42
3.4.1 ราคาขายปี่ในที่บ้านช่างสุวรรณ ศาสนนันท์.....	43
3.4.2 ความคาดหวังในการสืบทอดอาชีพสร้างปี่ใน.....	44
3.5 พิธีกรรมความเชื่อของช่างสร้างปี่ใน	45
3.5.1 ความเชื่อ คือ อะไร.....	45
3.5.2 มูลเหตุแห่งความเชื่อ.....	46
3.5.3 ความเชื่อเกี่ยวกับปี่.....	48
3.6 ทศนคติและความภาคภูมิใจที่มีต่ออาชีพสร้างปี่ใน	51
4 กรรมวิธีการสร้างปี่ใน : กรณีศึกษาบ้านช่างสุวรรณ ศาสนนันท์	54
4.1 แหล่งผลิตปี่ใน	54
4.2 วัสดุ อุปกรณ์ที่ใช้ในการสร้างปี่ใน	56
4.3 ขั้นตอนและกรรมวิธีการสร้างปี่ใน	61
4.3.1 การทำทวนบน.....	87
4.3.2 การทำทวนล่าง.....	93

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
4.3.3 การตัดต้นไม้.....	87
ก. อุปกรณ์ที่ใช้ในการตัดต้นไม้.....	87
ข. วิธีการการตัดต้นไม้.....	88
4.3.4 การทำกำแพงต้นไม้.....	93
ก. อุปกรณ์ที่ใช้ในการทำกำแพงต้นไม้.....	93
ข. วิธีการทำกำแพงต้นไม้.....	93
4.4 สถานภาพของอาชีพการสร้างต้นไม้	101
4.4.1 ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงาน	101
4.4.2 ทิศทางและอนาคตของอาชีพสร้างต้นไม้	101
ก. การตลาด.....	102
ข. ความนิยม.....	103
4.5 หลักการวัดคุณภาพของต้นไม้	105
5 สรุปผลการวิจัย และข้อเสนอแนะ	109
รายการอ้างอิง.....	155
ภาคผนวก.....	118
ภาคผนวก ก	119
ภาคผนวก ข.....	127
ประวัติผู้วิจัย	133

บัญชีภาพประกอบ

ภาพประกอบที่		หน้า
1	ลักษณะของเขาสัตว์ในเขตต่าง ๆ ทั่วโลก	14
2	ภาพกระดูกต้นขาเด็ก	15
3	ภาพทหารกำลังเป่าเครื่องเป่าที่ปราสาทหินพิมาย	16
4	ภาพปี่อ้อ.....	21
5	ลักษณะของเครื่องดนตรีประเภท Aerophones : double reed	23
6	ส่วนประกอบต่าง ๆ ของปี่ใน	24
7	ระดับเสียงของปี่ใน การปิด-เปิดนิ้ว	30
8	ภาพแสดงเสียงของปี่ในเทียบกับโน้ตสากล	32
9	รูปช่างสุวรรณ ศาสนนันท์	35
10	ภาพภายในโรงงานสร้างปี่ในบ้านช่างสุวรรณ	41
11	วัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการสร้างปี่ใน (จากซ้ายไปขวา)	56
12	เครื่องกลิ้งปี่ที่ดัดแปลงมาจากเครื่องกลิ้งเหล็ก	57
13	เครื่องกลิ้งปี่	57
14	เครื่องเจาะรูนิ้วปี่	58
15	ใช้วงเวียนหาจุดศูนย์กลางของเลาปี่	62
16	ตากลมเหล็ยมไม้	63
17	เข้าเครื่องกลิ้งไม้ให้กลมตลอดเลา	64
18	เจาะเลาปี่ด้วยดอกสว่านขนาด 5 หุนครึ่ง	65
19	เจาะเลาปี่ด้วยดอกสว่านขนาด 2 หุน ให้ทะลุหัวท้าย	65
20	ใช้กระสวยวัดระยะห่างของรูนิ้วปี่	66
21	ภาพระยะห่างของรูนิ้วปี่ใน	67
22	ติดเชือกให้เกิดเป็นเส้นแนว	68

บัญชีภาพประกอบ (ต่อ)

ภาพประกอบที่		หน้า
23	การเจาะรูนี้ปี	69
24	สัดส่วนของเหล็กกวาด.....	70
25	การกวาดเลาปี.....	71
26	ลักษณะท่อรูปกรวยภายในเลาปี.....	71
27	ทดลองเสียงปีใน	73
28	กลิ้งส่วนท้ายเพื่อเสียบทวนล่าง	74
29	การกลิ้งเส้นลวดโดยแบ่งออกเป็น 3 ส่วน	76
30	กลิ้งส่วนกลางของเลาปี	76
31	การกลิ้งเส้นลวด	77
32	กลิ้งช่วงหัวของเลาปี	77
33	กลิ้งช่วงท้ายของเลาปี.....	78
34	นำกระดาษทรายขัดเลาปี	78
35	ภาพรูปร่างและลักษณะของปีใน	79
36	การติดทวนบน	80
37	รูปร่างลักษณะของทวนบน	81
38	ไม้สำหรับทำทวนล่าง	82
39	กลิ้งเป็นแท่งกลม.....	82
40	กลิ้งทวนล่าง.....	83
41	การติดทวนล่าง.....	84
42	ทดลองเสียงปีในอีกครั้ง.....	85
43	ลักษณะรูปร่างของทวนล่างทั้ง 2 แบบ.....	86
44	ภาพอุปกรณ์การตัดลึ้นปีใน (จากซ้ายไปขวา)	89

บัญชีภาพประกอบ (ต่อ)

ภาพประกอบที่		หน้า
45	ตัดใบตาลตามแบบแล้วนำไปแช่น้ำ	90
46	พับครึ่งแบ่งเป็น 4 ส่วนโดยให้ทั้ง 2 ด้านชนกันพอดี	90
47	คว้านคอทั้ง 2 ด้านให้เท่ากัน	91
48	เสียบใบตาลเข้ากับกำพวดและไม้ฉนวน แล้วนำเชือกผูกเป็นเงื่อน ตะกรุดเบ็ด	91
49	เจียนใบตาลให้มีลักษณะมนกลม	92
50	ภาพอุปกรณ์ที่ใช้ในการทำกำพวดปี่ใน (จากซ้ายไปขวา)	94
51	เครื่องเป่าไฟ	95
52	ตัดแผ่นทองเหลืองตามแบบ	96
53	นำมาตีให้ทั้ง 2 ด้านชนกันพอดี	96
54	ทาน้ำประสานทอง	97
55	นำมาเป่าไฟ	97
56	นำกำพวดจุ่มน้ำ	98
57	นำมาตีขึ้นลูก	98
58	ใช้ตะไบขัดให้เรียบเสมอกัน	99
59	นำเข้าเครื่องขัดโดยใช้กระดาษทรายขัดให้มันวาว	99
60	ทาสแล็คที่ท้ายกำพวด	100
61	พันด้ายและทาสแล็คซ้ำอีกครั้ง	100
62	เครื่องกลิ้งปี่ของครูเทียบ คงลายทอง	120
63	ด้านหน้าของเครื่องกลิ้งปี่	121
64	วงล้อจักรโดยใช้เท้าถีบ	122
65	ด้านข้างของเครื่องถีบจักร	123

บัญชีภาพประกอบ (ต่อ)

ภาพประกอบที่		หน้า
66	การกลึงเสาปี่ใน	123
67	การเจาะรูนี้วี่	124
68	แท่นยึดเกาะเสาปี่	124
69	การทำทวนบน	125
70	เหล็กกวาดปี่ที่ดัดแปลงมาจากดาบปลายปืนสมัยโบราณ	126
71	ลำดับขั้นตอนการสร้างปี่ใน	128
72	โรงไม้ที่นำมาสร้างปี่ใน	128
73	บ้านช่างสุวรรณ ศาสนันทน์	129
74	ช่างสุวรรณ ศาสนันทน์ และภรรยา	130
75	ป้ายชื่อร้านของช่างสุวรรณ ศาสนันทน์	131
76	สตีกเกอร์สำหรับติดเสาปี่ใน	131
77	ผู้วิจัยถ่ายรูปพร้อมกับช่างสุวรรณ ศาสนันทน์	132